

I love you, Ya Rasoolallah

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Tafsīr Al-Tustarī

*Great Commentaries
of the Holy Qur'an*

Royal Aal al-Bayt
Institute for
Islamic Thought

FONS VITAE

Tefsīr el-Tusterī

Kratki izbor iz Tefsira

Hadreti Šejh ibn Abdullah el-Tusteri

Sura El-Fatiha

Bismillahir Rahmaanir Rahiim - Sa Imenom Allah Svemilosni Posebno Milosni [1:1]

Ebū Bekr [el-Sidžzi] prenosi da su Sehla upitali o značenju [Allahovih riječi], Sa Imenom Allah Svemilosni (er-Raḥmān), Posebno Milosni (er-Raḥīm).

On je odgovorio:

Slovo 'bā' predstavlja 'bahā' Allāh' (veličanstvenost Allahovu), slovo 'sīn' predstavlja 'sanā' Allāh' (krasotu Allahovu), a slovo 'mīm' predstavlja 'medžd Allāh' (Slavu Allahovu).³⁷ Allāh je Najveće Ime (ismul 'azam), koje sadrži u sebi sva Njegova Imena. Između njegova 'Elifa' i 'Lāma' ima skriveno slovo, nešto skriveno od skrivenog za skrivenog, tajna od tajne za tajnu, zbilja od zbilje za zbilju, koju ne može shvatiti niko osim onoga ko se očistio od svake nečistoće, i ko se drži dopuštenog kako mu je vjerom propisano.³⁸ Er-Raḥmān je Ime koje sadrži kvalitetu iz prethodno spomenutog skrivenog slova između Elifa i Lāma. Er-Raḥīm je Onaj koji nagine Svojim robovima u nježnosti opskrbljujući ih, to bijavši ramifikacija (far') [važnosti ovog Imena], dok u korijenu je to Njegovo uvođenje (ibtidā') [svih stvari], kao milost (raḥmeten), vezano za Njegovo praiskonsko znanje.³⁹

Ebū Bekr je dodao:

Drugim riječima, kroz zefir Njegove plemenitosti, Allah je uveo u postojanje šta god je On htio u carstvu stvorenog, iz milosti jer je On Milosni. 'Alī b. Ebū Ṭālib - radiallahu 'anh- kaže: 'Er-Raḥmān i Er-Raḥīm su dva Imena milosti, jedno predstavlja samilost više od drugog;⁴⁰ i sa njima je Allah Uzvišeni izbacio očaj (kunūt) iz vjernika među Njegovim robovima.'

[1:2] Hvala Allahu...

Sehl kaže:

Značenje 'Hvala Allahu' (el-ḥamdu li'Llāh) jeste 'zahvalnost Allahu' (el-šukru li'Llāh), [jer] zahvalnost prema Allahu se ogleda u poslušnosti (tā'a) Njemu. Poslušnost Njemu je šticheništvo (vilāja)² od Njega, i tako Allah Uzvišeni kaže: 'Vaš zaštitnik (velī) je sam Allah, Njegov Vjerovjesnik i vjernici...' [5:55] Allahovo šticheništvo se može postići jedino oslobađanjem od svega mimo Njega.

Značenje "Gospodaru Svjetova": Gospodar svih stvorenja i Onaj ko ih hrani i čuva (murabbī); On je Onaj koji nadgleda njihove stvari i popravlja i usklađuje odnose među njima, čak i prije nego se i oni a i njihova djela uvedu u postojanje. On se odnosi prema njima po osnovi Njegova praiskonskog znanja o njima, kao što On hoće i za kakvu svrhu On hoće, želje, propise, i određenja, u vezi onoga što je naređeno i zabranjeno, i oni nemaju drugog gospodara osim Njega.

[1:4] Vladar Sudnjega Dana:

To znači, Dan Obračuna.

[1:5] Tebi robujemo...,

Tj, mi se Tebi pokoravamo i ponizujemo. Mi priznajemo Tvoje gospodarstvo nad nama i mi potvrđujemo Tvoje jedinstvo, i mi Tebi robujemo. Od ove riječi (na 'budu) je izvedena riječ 'abd što znači 'rob'.³ ...I od Tebe pomoć tražimo, tj, u onome čime si nas zadužio, što je s pravom Tvoje, [i nad čime] Ti ispoljavaš Svoje htijenje (mašī'a) i volju (irāda).⁴ Štaviše, znanje i iskrenost se Tebi duguje. Mi smo nemoćni [da ispunimo ono čime si nas zadužio] osim Tvojom podrškom (ma'ūna) i ustrajnošću (tesdīd) koja dolazi od Tebe, jer nema snage niti moći osim od Tebe.

[1:6] Uputi nas na pravi put.)⁵

Upitali su Sehla, 'Zar nas nije Allah već uputio na pravi put?'

On je odgovorio:

To je tako, ali se ovo odnosi na povećanje od Njega, kako je On već rekao: a sa Nama je još više [50:35]. [Tako] šta se misli sa tim Njegovim riječima Uputi nas: 'Podrži nas Svojom pomoću (ma'ūna) i omogućenjem (temkīn)'.⁵

footnota:

⁴ Gaafar (PhD teza, str. 224) objašnjava da u Tusterijevoj teologiji, Allahovo Htjenje (ili 'Nestvorena Volja', mašī'a), je vezana za Njegovo Znanje, dok je Allahova Volja (ili 'Kreativna Volja', irāda) vezana za Njegovu Svemoć: 'Mašī'a jeste kapija Znanja (bāb el-'ilm); dok je irāda kapija Svemoći (bāb el-kudra). Vidi takođe Kelām Sehl ibn 'Abd Allāh, ed. Gaafar, u Dža'far, Min el-turās el-Tusterī, Dio 2, str. 202; MS Köprülü 727, f. 72b.

Drugom prilikom on je rekao da Uputi nas (ihdinā) znači:

Uputi nas (eršidnā) u vjeru Islama, koja je put do Tebe, kroz Tvoju pomoć, koja je uvid (bašīra), jer mi ne možemo biti upućeni osim kroz Tebe, baš kako je Musa rekao: 'Možda će mi Gospodar moj ukazati na pravi put' [28:22], tj, 'Uputi me da idem putem koji vodi Njemu'.

Čuo sam Sehla da je prenio od Muḥammed b. Sewwāra a on od Sufjāna, koji je čuo od Selīma, da mu je rekao Ebū el-Dža‘d od Sevbanā, da je Allahov Vjerovjesnik - sallallahu alejhi ve sellem- rekao:

Allah kaže: ‘Ja sam podjelio molitvu (namaz) između Mene i Mog roba na dvije polovice. Pola je Meni a pola je za Mog roba, i Moj rob dobije ono što traži.’ Tako, kada rob kaže, Hvala Allahu Gospodaru Svjetova, Allah kaže, ‘Moj rob Me hvali i zahvaljuje.’ Kada on kaže, Svemilosnom Posebno Milosnom, [Allah kaže], ‘Moj rob Me uzvisuje’. A kada kaže, Vladar Sudnjeg Dana, [Allah kaže], ‘Moj rob Me slavi. Ovi ajeti su za Mene a za Mog roba je ono što on traži [u narednim ajetima] nakon ovih, a kada kaže, Tebi robujemo, i od Tebe pomoć tražimo. Uputi na pravi put, do kraja sūre Fatihe.’ Allah Uzvišeni kaže: ‘Ovi ajeti su za Mog roba i Moj rob će dobiti šta je zatražio.’⁶

Sehl kaže:

Značenje riječi ‘Moj rob Me slavi’ ovdje je: ‘On Mi je pripisao ogromno dobročinstvo (ihsān) i darežljivost (in‘ām)’.

Sehl ibn Abdullah Tusteri prenosi od Imam Mudžāhida:

Āmīn je jedno od Imena Allaha, Uzvišen je On. 7 Ibn ‘Abbās r.a. kaže, ‘Kršćani vam nisu ni na čemu pozavidjeli koliko na vašem izgovaranju Āmīn.’ 8 Muḥammed b. Sewwār prenosi od Ibn ‘Ujejne od ‘Amr b. Dīnār od Džābir b. ‘Abd Allāh, koji prenosi od Allahova Poslanika s.a.v.s., ‘Držite se pravog puta, [iako] vi nećete moći obuhvatiti [sva dobra djela]. Znajte da je od vaših djela najbolji salat (namaz), i [doista] samo vjernik pažljivo obavlja abdest. Kad god imam kaže, Niti [put] zalutalih [1:7], vi trebate reći, ‘Āmīn’, jer Allah je zadovoljan sa onim ko to izgovori, i On prihvata njegov salat i odaziva se na njegovu molbu.’

footnote:

7 Āmīn se tradicionalno izgovara nakon posljednjeg ajeta Sure el-Fatiha kada se izrecituje u salatu (namazu), ili kao dio drugih molbi (dova). Kad jedna osoba zamoli za nekog ili u prisustvu drugih, preporučeno je za skup (džemat) da izgovore Āmīn (Aamiin).

8 Povodom ove predaje od Ibn ‘Abbāsa, editor ovog djela u Dār el-Kutub el-‘Ilmijja izdanju citira ovdje drugu verziju ovog hadisa, zabilježenog kod ‘Abd el-Re‘ūf el-Munāwī i ‘Abd el-Selām el-Sujūtīja, Fejd el-kadīr: šarḥ el-Džāmi‘ el-ṣagīr min aḥādīs el-bešīr el-nezīr (Kairo, 1938), vol. 5, p. 441, u kojem se kaže umjesto Kršćana da su Židovi ti koji su zavidni Muslimanima na njihovom izgovaranju ‘Āmīn’.

Tefsir Suretul Bekara

[2:1] Elif Lām Mīm

Sehl ibn Abdullah Tusteri kaže:

Elif Lām Mīm je jedno od Allahovih Imena, Veličanstven je On, i u njemu su značenja i atributi koje ljudi od shvatanja (fehm) poznaju, osim mnogih značenja koje sadržava za ljude spoljašnjeg znanja ['ilmi zahir].¹ Ako se ova slova (harfovi) izgovore odvojeno, Elif stoji za Allahovo skupljanje [stvari u njihovom stvaranju] (ta' lif), jer On je skupio sve stvari kao što je On htio. Slovo Lām stoji za Njegovu praiskonsku nježnost (luṭfuhu el-kadīm) i slovo Mīm stoji za Njegovu ogromnu čast (medžduhu el-'azīm).

footnota:

1 Obrati pažnju da je prije iznad, IC, str. 2, Tusteri vezao shvatanje (fehm) za nutarnja (el-batin) značenja Kur'āna.

Sehl dalje kaže:

Primio sam [hadis] od Ibn 'Abbāsa prema kojem on kaže: 'Allah, Uzvišen je On, se zakleo da ova Knjiga (Kitab), koja je objavljena Muḥammedu sallallahu 'alejhi ve sellem, jeste knjiga iz Allahova prisustva, Uzvišen neka je On. Pa On kaže: Elif Lām Mīm, Ova Knjiga... [u ovim riječima], Elif stoji za Allāha, Lām stoji za Džibrila -'alejhi selam- a Mīm stoji za Muḥammeda -sallallahu 'alejhi ve sellem, pa je tako Allah, Uzvišen je On, uzeo zakletvu Sobom, Džibrilom a.s. i Muḥammed -sallallahu 'alejhi ve sellem-.'

Tefsir Tusteri:

Sura Ali Imran

[3:92] Vi nećete postići svjesnost Allaha dok ne potrošite od onoga što volite...

Sehl Ibn Abdullah kaže:

To znači, 'Vi nećete postići punu svjesnost Allaha odnosno takvu dok ne zaratite sa svojom niskom dušom i potrošite ono što volite.' Štaviše, nema trošenja (infāq) kao trošenja (infāq) niske duše (nefs) usljed suprostavljanja istoj, tražeći time Allahovo zadovoljstvo.

Onda je spomenuo priču o Isau -'alejhi selam-:

Jednom je Isa a.s. prošao pokraj ljudi čija tijela su bila iznurena i lica blijeda. On ih upita, 'Šta vas je dovelo u takvo stanje?' Oni rekoše, 'Strah (hawf) od našeg

Stvoritelja i božan (ḥadhr) od kazne za našu neposlušnost.' On im reče, 'Allah je Sebi odredio da će podariti bezbjednost onima koji Ga se boje.' Onda je nastavio dalje dok nije stigao do trojice drugih ljudi koji su bili još više iznureni. On ih upita, 'Šta vas je dovelo u takvo stanje?' Oni odgovoriše, 'Čežnja za našim Gospodarom (šewq).' On im reče, 'Allah je Sebi odredio da će vam darovati ono za čim žudite.' Onda je krenuo dalje dok nije došao do trojice ljudi koji su još više bili iznureni, čija lica su bila kao puni mjeseci. On ih upita, 'Šta vas je dovelo u takvo stanje?' Oni odgovoriše: 'Ljubav (ḥubb).' On im reče, 'Vi ste ljudi blizine [sa Allahom] (mukarrebūn)', i to je ponovio tri puta. Tako, ko god voli Allaha, jeste od ljudi blizine [sa Allahom], jer ako neko nešto voli on mu hiti.

Prema tome prvi stupanj je stanje pokajnika (tewwābūn); drugi stupanj je stanje ljudi čežnje (muštāqūn), te onda rob dostigne stupanj ljubavi. Zar ne vidite kako su oni sve svoje dali poradi Onog koji sve posjeduje, okrenuli leđa svemu, i usmjerili sebe prema Vlasniku svega?

[3:200] O vjernici, budite ustrajni i strpljivi; i međusobno se poduprite (ve rabiitu) i budite svjesni Allaha da bi ste uspjeli.

Sehl ibn Abdullah Tusteri kaže:

Vjera ima četiri stuba. Prvi je uzdanje (tewekkul) u Allaha, drugi je potpuna predanost (istislām) Njegovim imperativima, treći je zadovoljstvo (riḍā) sa onim što je On predodredio (kaḍā' ihi), i četvrti je zahvalnost (šukr) za Njegove blagodati bijavši svjestan Njega (takwā).

Dio o Vjeri

Ubjeđenje (jakīn) je srce vjere, strpljivost (ṣabr) je kičma vjere, i iskrenost (ikhlās) je savršenstvo vjere, jer kroz iskrenost rob dostigne istinsku afirmaciju (taṣḍīk). Nadalje, kroz istinsku afirmaciju rob postigne realizaciju (taḥkīk), a kroz realizaciju pristupi Istini (el-Ḥakk). Iskrenost je plod ubjeđenja, jer ubjeđenje (jakin) jeste upravo svjedočenje (mušāheda) u tajni (sirr). Štaviše, ko god ne doživi osvjedočenje u [svojoj] tajni (sirr) u prisustvu njegova Gospodara i ne bude Njega gledao nije onda imao iskrenost u djelima. A Allah najbolje zna.

Tefsir Tusteri

Sura en-Nisa

[4:48] Allah neće oprostiti da Mu se pripisuje sudrug (širk) . Ali će oprostiti drugo osim toga, kome On bude htio...

Sehl Ibn Abdullah kaže:

Ako osoba nije nikome drugom naudila, tj ako su njeni grijesi samo između nje i Allaha, uistinu On oprašta takve grijehe, jer On je Velikodušan (el-Džewād), Plemeniti (el-Kerīm). Prenosi se od Hadreti Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem- da kaže, 'Rob će biti doveden na Sudnji Dan i upućen u Vatru, ali će on tada protestovati, "Ovo nije onako kako sam ja pretpostavio [da će biti moj ishod]." Onda će Allah Uzvišeni upitati, "Kakvo je bilo tvoje mišljenje o Meni?" na to će mu rob odgovoriti, "Da ćeš mi Ti oprostiti", pa će tada Allah Svemoćni, reći, "Doista sam ti Ja oprostio", i onda će ga On uputiti u Raj.'

[4:77] Reci: 'Užitak dunjaluka je neznatan...'

Upitali su Sehl ibn Abdullaha, 'Šta je dunjaluk?' Na to je on odgovorio:

Ovaj cijeli svijet se sastoji od neznanja (džehla) osim onoga gdje se nalazi znanje. Sve znanje je svjedok protiv [onoga koji ga posjeduje], osim onoga koje se u djelo sprovodi. Sva djela su uzaludna osim onih urađenih sa iskrenošću (ihlās), a iskrenost se ne postiže osim slijedenjem Sunneta.

Onda je dodao:

Vaš dunjaluk je vaša niska duša (nefs). Tako, ako je zatarete, za vas više neće postojati dunjaluk.

[4:81] ...Pa okreni se od njih, i pouzdaj se, odnosno vjeruj Allahu...

Upitali su Sehla, 'Šta je povjerenje? (tewekkul)?' On je odgovorio:

Povjerenje je predanost tijela u robovanju (ibadetu), privrženost srca božanskom gospodstvu (rubūbijja) i odricanju sebi moći (ḥawl) i snage (kuwwa).

Onda su ga upitali: 'Šta je realnost (ḥakīka) povjerenja (tewekkul) u suštini?'

On je odgovorio:

U njegovom korijenu, zbilja povjerenja jeste realizacija Allahova jedinstva (tewḥīd), dok je njena grana znanje o Zadnjem Danu [lit. znanje o Smaku Svijeta] (ilm el-sā'a); i kroz opušteno mirovanje (sukūn) u njemu [povjerenju] postoji vizuelnog osmatranje (mu'ājana).

Onda su ga upitali, 'Opiši nam nešto od toga' pa je on odgovorio:

Povjerenje (tevekkul) ima hiljadu stupnjeva, najmanji od kojih je sposobnost hodanja po zraku.

Onda su upitali, 'Kako rob dostigne taj stupanj?'

On je odgovorio:

Prva stvar je spoznaja (ma' rifa), onda afirmacija (ikrār), onda realizacija Allahova jedinstva (tewḥīd), onda predanost (islām), onda odličnost vjere (iḥsān), onda prepuštanje svojih situacija [Allahu] (tefwīd), onda povjerenje (tevekkul), i napokon stanje opuštenog mirovanja (sukūn) pri Allahu, Uzvišenom i Veličanstvenom, u svakoj situaciji.

Onda je dodao:

Povjerenje (tevekkul) nije prihvatljiv ni od koga osim onoga ko je svjestan Allaha (muttekī).

Upitali su ga, 'Šta je svjesnost Allaha (takva)?'

On mi je odgovorio:

Ustezanje od činjenja bilo kakve štete [drugima] (adhā).

Tefsir Tusteri:

Sura En'am

[6:147] Ako te oni poreknu, reci, 'Vaš Gospodar ima sveobuhvatnu milost...'

Sehl Ibn Abdullah kaže:

Prenosi se od Allahova Poslanika-sallallahu 'alejhi ve sellem, 'Učini svakog onog ko ti okrene leđa željnim Mene, jer svako ko je željan Mene zapravo želi tebe, i nikog drugog. Štaviše, daj im nadu u [Moju] milost i ne odbijaj svoje srce od njih – reci, "Vaš Gospodar ima sveobuhvatnu milost."'

Tefsir Tusteri

Sura El-A'rāf

[7:1] Elif Lām Mīm Šād

Sehl kaže:

Ovo znači, 'Ja sam Allah, Ja dijelim (efšilu) Moje robove sa istinom.' Od ovih slova (harfova) proizilazi Allahovo Ime: es-Şamed (Apsolutni, Vječno Utočište Svemu).

[7:46] A na Visoravnima su ljudi...

Sehl ibn Abdullah kaže:

Ljudi Visoravni su ljudi spoznaje (ma' rifa).⁹ Allah, Uzvišen je On, kaže: ...koji raspoznaju jedni druge po svom biljevu.

[7:47]. Njihovo stajanje je usljed časti (şeref) koju oni imaju na dva svijeta i sa stanovnicima njihovim, i dva anđela (meleka)¹⁰ ih poznaju. Tako ih je [Allah] osposobio da vide u (eşrefehum)¹¹ tajne Njegovih robova i njihova stanja na ovom svijetu.¹²

footnote:

9 Obratite pažnju da su riječi a' rāf što znači 'Visoravni' i ma' rifa što znači 'spoznaja' obadvije izvedene iz arapskog glagolskog korijena '-r-f.

10 Munker i Nekīr su dva anđela koji ispituju umrle u grobovima o njihovoj vjeri.

11 Obratite pažnju ovdje na igru riječi koristeći korijen iste š-r-f. Işrāf ima značenje uzvišenog mjesta nadgledanja odakle onaj ko posjeduje takav dominirajući pogled na stvari, kako se vidjelo u Tusterijevom objašnjenju 'tačke transcencije (maṭla') u njegovoj diskusiji o četiri levela značenja Kur'ānskih ajeta.

12 Za mistike i ljude velike duhovnosti se govorilo da su 'špijuni srdaca' jer su posjedovali duhovnu percepciju ili, preciznije, fiziognomiju (firāsa), tj, sposobnost da shvate šta je u srcu osobe čak pri pogledu na njihovu spoljašnost odnosno lik.

Povodom pronicljivosti (firāsa), Poslanik je rekao u poznatom hadisu: 'Pazite se duhovne percepcije (firāsa) vjernika, jer on gleda Allahovim svjetlom,' te je onda proučio ajet: 'U tome su znakovi onima koji čitaju znakove (el-mutewaşşimīn)' (15:75). Ovaj ḥadīs Tusterī kasnije koristi u kontekstu komentara na ajet 15:75, gdje se nude reference za ovaj ḥadīs.

[7:146]) Ja ću odbiti od Mojih znamenja (ajeta) one koji se po zemlji bespravno ohole...

Sehl ibn Abdullah kaže:

To znači da će ih lišiti shvatanja Kur'āna, i slijeđenja Vjerovjesnika-sallallahu 'alejhi ve sellem. Prenosi se od Poslanika da kaže, 'Kome god je dato shvatanje Kur'āna dato mu je ogromno dobro. Dočim, kome god se uskratilo shvatanje Kur'āna uskratila mu se ogromna nauka ('ilm 'azīm).' Takođe, Poslanik kaže: 'Dio veličanja (ta' zīm) Allaha jeste ukazivanje časti (ikrām) starijim u Islamu, poštovanje prema pravednim vladarima, i poštovanje osobe koja je memorisala Kur'ān,¹⁸ ne prelazeći granice dopuštenog u tome.'¹⁹

footnote:

18 lit. 'nosilac' (ḥāmil) Kur'āna. op. pr. Obratite pažnju da se ne koristi riječ hafiz nego ḥāmil, a u tome je pouka onima koji se dosjećaju, iako i hafiz iziskuje poštovanje.

19 Hoće se reći, ne pretjerivati u pokazivanju časti istima. Ovaj ḥadīs je zabilježen u 'Adžlūnījevom djelu, Kešhf el-hafā', vol. 1, p. 284.

[7:172] I sjeti se kad je tvoj Gospodar uzeo iz Potomstva Ademova, iz njihove kičme, njihova sjemena, i tražio da posvjedoče o sebi...

Sehl ibn Abdullah kaže:

Potomstvo (zurrijje) se sastoji od tri [dijela], prvog, drugog i trećeg: prvi je Muḥammed -sallallahu 'alejhi ve sellem, jer kad je Allah, dželle šanuhu, želio da stvori Muḥammeda -sallallahu 'alejhi ve sellem- On je učinio da se pojavi (ažhara) svjetlo od Njegovog svjetla, i kada je ono došlo do zastora božanskog veličanstva (Dželal) učinilo je sedždu ispred Allaha, i od te sedžde Allah je stvorio ogromni u liku kristala stub svjetla, koji je bio providan iznutra i spolja, i unutar njega je bilo biće (zaat) Muḥammeda -sallallahu 'alejhi ve sellem. Onda je stajao u robovanju ispred Gospodara Svjetova milion godina sa esencijalnim karakteristikama vjere (ṭabā' i' el-īmān), a koje su zapravo vizuelno posmatranje vjere (mu'ājanat el-īmān), otkrovenje stupnja ubjeđenja (mukāšafat el-jakīn) i svjedočenja Gospodara (mušāhedat el-Rabb). Tako ga je On počastio sa ovim osvjedočenjem, milion godina prije početka stvaranja.

Nema nikoga ko ne biva savladan od šejtana tj. Iblīsa, Allah ga prokleo, ili biva uhapšen od njega, osim poslanika -'alejhimus selam, i istinitih (šiddīkūn), čija srca svjedoče njihovo vjerovanje shodno njihovim [različitim] stanicama (mekāmāt), i koji znaju da ih Allah posmatra u svi njihovim stanjima. Štaviše, shodno mjeri njihova svjedočenja (mušāheda), oni doživljavaju belaje (ibtīlā'), i shodno mjeri njihova preživljavanja belaja, oni traže zaštitu. Takođe shodno mjeri njihove ovisnosti (fakr) i potrebe (fāka) za Njim, oni prepoznaju tegobu (ḍurr) i korist (naf'), i povećanje u znanju ('ilm), shvatanju (fehm) i pronicanju (naẓar).

Onda je dodao:

Allah nije postavio teret služenja (hidma) ni na jednog od poslanika tako veliki kao što je postavio na našeg Poslanika -sallallahu 'alejhi ve sellem. Štaviše, nema pozicije u robovanju u kojoj su Allahu robovali potomci Ademovi do vremena našeg Poslanika -sallallahu 'alejhi ve sellem- u kojoj naš Poslanik -sallallahu 'alejhi ve sellem- nije robovao Allahu.

Sehl je upitan o Poslanikovim riječima, 'Uistinu, ja nisam kao iko od vas, doista moj Gospodar mene hrani i poji.' pa je on odgovorio:

[On nije govorio o] hrani i vodi koju koju je imao, nego je govorio o posebnom odnosu sa Allahom, takvom da je on bio [u Njegovom prisustvu] kao neko ko je jeo hranu i

pio vodu.³⁶ Uistinu, da je on imao neko hranu ili vodu on bi dao prednost u tome svojoj porodici i Ljudima Sofe (Ehl el-Şuffa) ispred sebe.

Drugi od potomstva, jeste Adem -alejhis selam. Allah je njega stvorio od svjetla Muḥammeda -sallallahu 'alejhi ve sellem. A stvorio je je tijelo Muḥammeda -sallallahu 'alejhi ve sellem, od gline Adema -alejhis selam.

Treće od potomstva je Ademovo potomstvo. Allah je stvorio tragatelje [za Allahom] (murīdūn) od svjetla Ademova, a On je stvorio tražene [od Allaha] (murādūn) od svjetla Muḥammedova -sallallahu 'alejhi ve sellem. Tako, većina ljudi živi pod okriljem milosti ljudi bliskosti (ehl el-kurb) a ljudi bliskosti žive pod okriljem milosti od onih približenih (el-mukarrab) – Sa njihovim svjetlom koje sjaji ispred njih i sa desne strane. [57:12]

[7:198] ...Vidiš ih kako te gledaju, ali te oni ne vide.

Sehl kaže:

To se odnosi na srca koja Allah nije okitio sa Njegovim svjetlima i posebnom blizinom, tako da su oni slijepi prema zbiljama (ḥakā'ik) i prepoznavanju velikih ljudi (akābir).

[7:205] I spominji svog Gospodara u sebi, ponizno sa strahom i bez glasa...

Upitali su Sehla, 'Šta je istinska zbilja spominjanja (ḥakikat el-zikr)?'

On je odgovorio:

To je realizacija (taḥkīk) znanja da Allah tebe svjedoči, i da ti vidiš Njega blizu svojim srcem. Tako, ti osjetiš stid ispred Njega i daješ Mu prednost nad sobom u svim tvojim stvarima.

Onda je rekao:

Onaj ko tvrdi da spominje (zikri) nije nužno onaj [istinski] spominje [Allaha] (zākir). Upitali su ga, 'Šta je značenje Hadreti Poslanikovih riječi: "Svijet je proklet i ono što sadrži je proketo osim spominjanja Allaha (zikr Allāh), Uzvišenog?"'45

On je odgovorio:

Njegove riječi 'spominjanje Allaha' ovdje znače napuštanje onoga što je zabranjeno (zuhd 'an el-ḥarām), tj, kad se nešto zabranjeno pojavi pred njim on se sjeti Allaha, i zna da ga Allah posmatra, i tako se ustegne od zabranjenog.

[7:205] ...i nemoj biti jedan od nemarnika...

Sehl kaže:

Uistinu ja vam kažem bez laganja, sa ubjeđenjem bez sumnje, da svaka osoba koja potroši jedan dah u spominjanju (zikru) nekoga mimo Allaha uradi to iz nemarnosti prema Allahu Uzvišenom.

Također je rekao:

Nemarnost (gaflah) među elitom (hāṣṣ) jeste smirenost (sukūn) u bilo čemu [mimo Njega]. Nemarnost među rajom (‘āmm) je ponos (iftihār) u bilo čemu [mimo Njega], tj, to je [takođe] smirenost (sukūn) [u nečemu mimo Njega].

footnote:

45 Tirmizī, Nawādir el-uṣūl, vol. 1, p. 255; Tirmizī, Sunen, ‘Kitāb el-Zuhd’.

Tefsir Tusteri

Sura Enfal

[8:1] ...Budite svjesni Allaha, i uređujte (stvari) među sobom...

Sehl kaže:

Imati punu svjest o Allahu (takwa) znaci napuštanje svega što se osobi isprijeci [što bi joj moglo umanjiti tu svjesnost]. Od ponašanja (adab), odnosi se na najplemenitije osobine karaktera. To znaci da i kad bi osoba bila podstaknuta [nagradom] (targīb), ona neće otkriti tajnu, kao i to da ako bi joj se zaprijetilo (tarhib), osoba neće ostati na strani nemarnosti. Štaviše, puna svjesnost Allaha nije prihvatljiva osim od onoga ko je sljedbenik Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem- i Ashaba.

(Ebu Irfan: Ovo što uvaženi šejh spominje o nagradi i prijetnji između ostalog ima iskustvenu dimenziju gdje se kao nagrada nudi čuvenost među ljudima ako bi im se otkrilo poznavanje tajni kao naprimjer u slučaju otkrovenja ili pojave nadnaravnih moći kod insana, a prijetnja se takođe manifestuje napadom šejtanskih snaga ili hordi, kada osoba krene putem borbe sa niskom dušom (nefs) pa ju se na razne načine prepada, putem misli i slično, a sve u svrhu njenog odstupanja odnosno bježanja sa mejdana baš kao i u vanjskoj dimenziji ratovanja kada šejtan dobacuje misli mudžahidu dok ga ne navede da pobjegne sa bojnog polja. Pa se tako, zlonamjerno, osobi sugeriše da ostavi zikr, koje je inače osnovno sredstvo postizanja svjesti o Allahu, pa će joj se onda prividno olakšati opozicija od šejtanskih hordi. Ovdje se na ovom mejdanu žrtvuje i vlastita ličnost (nefs) i doista na mejdanu postizanja svjesnosti o Allahu neće uspjeti osim odvažni vjernik odnosno vjernica. Između ostalog zato Allah više voli odvažna odnosno hrabra vjernika. A vi uzmite pouku iz ovoga jer smo mi to doživjeli a vidjeli smo i druge koji su to doživjeli od

kojih je većina pod spomenutom prijetnjom odustala od duhovog putovanja. Pošto se otkrovenja i nadnaravne moći manje dešavaju, usljed opšte klonulosti muslimana u današnjem vremenu, vrlo malo ih je posrnulo na putu usljed te pojave. Istina je da osim odvažnosti osoba mora imati istinskog Muršida Kamila jer sama odvažnost bez iskustva i svestrane podrške Muršida neće biti dovoljna za uspjeh na ovom polju. Žao mi je što unosim vlastita pojašnjenja ali sam smatrao da je svrsihodno za naše prilike da bi moja braća i sestre izvukli veću korist iz ovoga svakodnevnog zapažanja u onome sa čim se putnici na duhovnom osvješćivanju susreću. Ipak Allah najbolje o svemu zna.)

[8:2] Vjernici su oni čija srca se potresu [od strahopoštovanja], kada se Allah spomene...

Sehl kaže:

Njihova [srca] se tresu usljed bojazni od rastanka (firak), te se tako njihovi organi ponizno predaju Allahu u robovanju Njemu (hidma).

(Ebu Irfan: Ovdje je važno imati na pameti da se srce može od raznih stvari zatresti. Prema tome treba gledati plod odnosno ishod tog zatresanja srca da bi se saznalo da li je to podrhtavanje srca usljed strahopoštovanja prema Allahu ili pak jedan od trikova niske duše. Opet se očividno pokazuje potreba laika za učenjakom ('arifom) da mu protumači odnosno dadne ispravnu dijagnozu čak i ovakve pojave jer iz iskustva znam koliko daleko i duboko šejtanske varke dosežu. Siguran i spašen je samo onaj koga Allah iz Svoje neizmjerne milosti i pažnje sačuva šejtanskih i nefsanskih spletki a doista je spletko nefsanska opasnija i prefinjenija od šejtanske. Ipak Allah najbolje o svemu zna.)

[8:11] (Sjeti se) kad vas je On obavio drijemežom, kao sigurnost od Njega...

Sehl kaže:

Drijemež (nu'ās) se spušta sa mozga dok je srce još uvijek budno [lit. živo]. Spavanje (newm) [se spušta] na srce samo spolja.¹ To je pravilo (hukm) [za] spavanje. Ipak, isto pravilo [koje se odnosilo na srce] povodom drijemljivosti [primjenjivo je] na duh (rūh).²

[8:19] Ako ste vi tražili presudu, presuda vam je sad stigla...

To je zato što je Ebū Džehl rekao na Dan Bedra, 'O Allahu! Daj pobjedu najboljoj vjeri kod Tebe, i sa kojom si Ti najzadovoljniji.' Tada se spustio ajet, Iako ste vi tražili presudu, presuda vam je stigla što znači, 'Ako ste tražili da budete pomognuti [da pobjedite].'

Prenosi se od Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem- da bi tražio pobjedu radi beskučnika (ša'ālīk) među Muhadžirima, tj, on je tražio pomoć [za pobjedu] radi sirotinje (fukarā') među njima.³

[8:23] Da je Allah znao za neko dobro u njima, On bi im dao da čuju...

Tj, On bi otključao katance na njihovim srcima sa vjerovanjem.

[8:29] ...Ako budete svjesni Allaha, On će vam darovati kriterij (furkân)...

Tj, svjetlost u vjeri, kojom [vi razlučujete] između istine i neistine u nejasnim stvarima.

footnote:

1 Tj, srce samo izgleda kao da spava.

2 Tj, duh ostaje 'budan' ili 'živ'. Uticaj spavanja na različite dijelove unutarnje strukture ljudskog bića Tusteri diskutuje u komentaru ispod o ajetu 39:42.

3 Ibn Hanbel, el-Musnad, vol. 3, str. 96; Taberānī, el-Mu'džem el-ewsat, vol. 3, str. 348.

Tefsir Tusteri

Sura Et-Tewba

[9:32] Oni žele utrnuti Allahovo svjetlo svojim ustima...

Ovo znači da oni hoće da unište Kur'ān sa svojim lažima. Ipak Allah insistira da upotpuni Njegovo svjetlo, tj, On će [potpuno] manifestovati Njegovu vjeru, Islam.

[9:67] ...Oni su zaboravili Allaha, pa je i On njih zaboravio...

Sehl kaže:

Ovo znači da su oni zaboravili blagodati (ni'am) Allahove koje su posjedovali, pa ih je On pustio da zaborave pokazatizahvalnost (šukr) za te blagodati.

[9:71] A vjernici i vjernice su jedni drugima zaštitnici.

Sehl kaže:

Štićeničko prijateljstvo (muwālāt) prema vjernicima jeste izbjegavanje štetnog djelovanja protiv njih.

Onda je dodao:

Znajite da osoba ne postigne istinsko vjerovanje (ḥakikat el-īmān) dok ne postane kao zemlja Allahovim robovima – [koja trpi] njihovu štetu,⁷ dok oni od nje primaju samo koristi.

On je takođe rekao:

Osnove (uṣūl),⁸ po nama, sadrže sedam stvari: držanje propisa Allahove Knjige, slijeđenje Allahova Vjerovjesnika –sallallahu alejhi ve sellem, pridržavanja dopuštenog, ustezanje od štete [drugima], izbjegavanje grijeha, kajanje i ispunjavanje tuđih prava.

[9:73] O Poslaniče, bori se protiv nevjernika i dvoličnjaka...

Sehl kaže:

Bori se protiv svoje niske duše sa sabljom suprostavljanja! Natovari joj na njena leđa teret žalosti (nedem), i vodi je pustarama straha (hawf), tako da je okreneš nazada na put pokajanja (tewbe) satrvenosti (ināba). Pokajanje nije prihvatljivo osim od osobe koja osjeća nemir odnosno bojazan nad svojim stanjem, ožalošćene svojom situacijom, i zbunjene u svijesti šta se sa njom desilo. Allah Uzvišeni kaže: Kad je zemlja njima izgledala skučenom, uprkos njene prostranosti [9:118].⁹

[9:108] ...U njoj (Poslanikovoј džamiji) su ljudi koji vole da se čiste...

Sehl kaže:

Ovo čišćenje (tahāra) jeste spominjanje (zikr) Allaha, tajno i javno, i pokornost Njemu.

[9:111] Uistinu je Allah otkupio od vjernika njihove duše i imanja, zauzvrat za Raj...

Tj, On je otkupio [nefs] dušu vjernika od želja za ovim svijetom svega onoga što je odvraća od spominjanja Njega, tako da njegovu dušu i imanje bude isključivo posvećena Njemu. I kako iko ko nije prodao svoj prolazni život i želje Allahu, može živjeti sa Allahom? Štaviše kako može uopšte živjeti dobar život?

Onda je rekao:

Allah je kupio od vjernika njihove duše (nufus)... bez obzira na činjenicu da u njima nema dobra, i zauzvrat ih nagrađuje onim što je potpuno dobro (Raj), iako je sve na oba svijeta Njegovo vlasništvo. Uistinu to je od Njegove nezamislive gracioznosti (luṭf) i plemenitosti (kerem) Njegovim vjernim robovima.

Mālīk b. Dīnār pripovjeda da je jedno on prolazio pokraj palate u izgradnji te upitao radnike o njihovoj plaći. Svaki mu je rekao kolika mu je plata osim jednog. On ga je

upitao, 'Kolika je tvoja plata?' On je odgovorio, 'Ja nemam plate.' Malik ga upita, 'Kako to?' a radnik mu odgovori, 'To je zato što sam ja rob vlasnika ove palate.' Onda je Mālik zaplakao,¹⁰ i rekao, 'O moj Gospodaru! Kako si Ti plemenit! Cijelo čovječanstvo su tvoji robovi, pa ipak ti si im za njihov rad obećao nagradu.'

[9:122] ... neka nekolicina od svake grupe ide da studira šeriatsko pravo (fikh) u vjeri..

Sehl kaže:

[Tj], u svrhu izučavanja onoga što je neophodno znati o vjeri. Prenosi se od Ḥasan el-Baṣrī da je rekao, 'Pravnik (fakīh) je onaj ko se odrekao ovoga svijeta (zāhid), koji je željan (rāgīb) Ahireta, i koji posjeduje srčani uvid (baṣīr) u vjerskim stvarima. Sehla su upitali o riječima Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem-, 'Potraga za znanjem je obligacija (farīḍa) za svakog Muslimana'.¹³ On je na to rekao, 'To se odnosi na znanje o [tvom] stanju (ḥāl).'

Upitali su ga, 'Šta je znanje o vlastitom stanju?'

On je odgovorio:

Unutar nas to je iskrenost (ihlās) a spolja to je slijeđenje odnosno ugledanje (iktidā').¹⁴ Štaviše, ukoliko spošljašnost osobe (zāhir) ne predvodi njenu nutrinu [dušu] (bātin), i njena duša nije perfekcija (kemāl) njene vanjštine, osoba će uzalud smarati svoje tijelo.¹⁵

Upitali su ga, 'Kakvo je objašnjenje za ovo?' On im je rekao:

Uistinu Allah vas brižno posmatra, u onome što tajite i onome što pokazujete, u vašim kretnjama i mirovanjima,¹⁶ i vi Njemu niste nikada odsutni ni koliko za treptaj oka, upravo kako On kaže, "Da li je On Taj koji stoji nad svakom dušom i onim šta je pribavila?" [13:33], i On kaže, "Nema tajnog govora između trojice, a da On nije četvrti među njima [58:7]. On takođe kaže, "Mi smo mu bliži od aorte (ḥabl el-warīd)" [50:16]. Ova arterija je locirana duboko u ljudskom srcu, i On nas obavještava da je On nama bliži od te aorte.¹⁷ Ako to saznaš ti ćeš osjećati stid ispred Njega. Štaviše, kad god se pojavi neki poticaj od niske duše u srcu, i tog trena se rob sjeti da ga Allah pomno promatra, i zbog toga odbije taj niski poticaj, znanje o njegovom stanju će ući u srce, tako da kada bi se to podijelilo među stanovnicima Medine, svi bi se tome obradovali, i usljed toga bi trijumfovali. Ashab Mālik bin Enes -radiallahu anh- je na to ukazao kada je rekao, 'Znanje nije samo koliko možeš prenijeti iz memorije (riwāja) nego je to svjetlo koje Allah uspostavi unutar srca.'

Sehl je upitan, 'Kako osoba može prepoznati svoje stanje (ḥāl) i po njemu djelovati?'¹⁸

On je odgovorio:

Kada govoriš, tvoje stanje je stanje od govora, a kada šutiš tvoje stanje je od stanja šutnje. Kada stojiš tvoje stanje je stanje od stojanja, a kada sjediš tvoje stanje je od stanja sjedenja. [Da bi imao] znanje o svom stanju trebaš vidjeti da li je to stanje radi Allaha ili radi nekoga mimo Njega.¹⁹ Ako je za Allaha onda se možeš sa njim pomiriti, ali ako je za nekog mimo Njega trebaš ga napustiti. To je čin svođenja obračuna sa sobom (muḥāsaba) koji je Hadreti ‘Omer –radiallahu anh- naredio kada je rekao, ‘Svedite svoj obračun prije nego budete pozvani na obračun, i vagajte sebe prije nego budete izvagani ...’²⁰ Uistinu, ‘Omer je običavao udarati sebe po prsima pozivajući sam sebe na obračun.

Footnote:

7 tj. ona pasivno izdržava sve što joj ljudi rade.

8 Pridržavajući se tiskanog izdanja i MS Fātiḥ 3488, f. 225a. Z515, f. 51b and F638, f. 25a, ipak, umjesto usul ima riječ *wuṣūl*, što se može prevesti kao ‘dosegnuće’.

9 Ovdje se govori o tri osobe (ashaba) koje su oklijevale i time propustile šansu da podrže Poslanikov –sallallahu alejhi ve sellem- sveopšti poziv za pohod na Tebūk. Njihovo kajanje radi toga je bilo tako jako da su osjetili ne samo zemlju vrlo tijesnom nego i vlastite duše. Tako je bilo za njih dok, kako ostatak ajeta kaže, *oni nisi shvatili danema utočišta od Allaha osim kod Njega. Onda je se On okrenuo Njima da bi se i oni okrenuli [u pokajanju Njemu]. Uistinu je Allah Onaj koji prima pokajanje i Samilosni [9:118].* To je vjerovatno zbog naglašavanja u ovom i prethodnom ajetu [9:117] Allahove naklonosti prema vjernicima i onima koji su oklijevali – a u Arapskom jeziku koristi se isti glagol (*tābe*) i za Allahovo okretanje prema čovječanstvu i za njihovo okretanje odnosno kajanje Njemu – da se ova *sūra* i naziva et-Tewba.

10 Dodavanje riječi *ṣāḥa* se nalazi u sva tri izdanja MSS: Z515, f. 52b, F638, f. 25a i F3488, f. 225b.

11 Riječ *ḥakk* (mn. *ḥukūk*) ovdje znači pravo ili pravedna potražnja koju neko može tražiti od drugoga. U ovom slučaju, to je pravo koje Allah ima da potražuje od ljudskih bića.

12 Ove riječi se citiraju u Mekkī, *Kūt el-kulūb*, vol. 1, s. 324.

13 MS Z515, f. 53a verzija ima ‘svaki Musliman i Muslimanka’ (muslim we muslima). Ovaj ḥadīth se nalazi u Ṭaberāniji, *el-Mu‘džem el-ewsat*, vol. 2, s. 289 i vol. 6, s. 97; Ṭaberānī, *el-Mu‘džem el-ṣagīr*, vol. 1, str. 36, 58.

14 Na temu *iqtidā’* vidi iznad u tefsiru IT, pp. liii–liv.

15 Tusterī ovdje naglašava esencijalnu uzajamnu ovisnost spoljašnje prakse i nutarnje realizacije na sufijskom odnosno duhovnom putu.

16 Ili, ‘u svemu što činite’.

17 Iako se *ḥabl el-warīd* obično prevodi kao ‘žila kucavica’, prema Lejnu (pod *ḥ-b-l*) to je, ‘ime koje se odnosi na karotidne arterije a nekad i na dvije spoljašnje vratne arterije’. Takođe se nekada odnosi i na ‘venu između dušnika i glasnih žica, poznatu kao ‘*ilbāwān’* ili ‘neku osobitu venu u vratu’ ili grlu (*ḥalk*). Lejn drugdje izjavljuje, u vezi *warīda* (pod *w-r-d*), da se to odnosi na ‘svaku od dvije vene ustanovljenu od Arapa kao aorte (*wartīn*)’. Pošto Tusterī izjavljuje da je *ḥabl el-warīd* ‘duboko unutar

srca', on je možda razumijeva kao aortu, to bijavši arterija koja izlazi iz srca. Ja sam zahvalan godpođi Azizi Spajker, koja je istraživala o konvencionalnom prevođenju, 'žila kucavica'.

18 To se prevodi kao *wa'l- 'amal bihi* kao u sve tri izdanja MSS (Z515, f. 53b, F638, f. 25b i F3488, f. 226b), umjesto kao *'ilm bihi* kao tiskanom izdanju.

19 Upotreba termina ḥāl u ovom kontekstu je interesantna, i različita od više tehničke upotrebe u Sufizmu, kada upućuje na duhovno stanje. Ono što se ovdje implicira u ovom kontekstu jeste jedna vrsta egzistencijalnog razumijevanja svakog djela koje učinimo.

20 Tirmizī, Sunen, 'Kitāb Šifat el-kijāma'; Ibn Ebī Šejba, el-Mušannef, vol. 7, str 96.

Tefsir Tusteri

Sura Jūnus

[10:2] ...I podari radosne vijesti vjernicima da imaju mjesto istine (kademe sidkin) sa svojim Gospodarom ...

Sehl kaže:

Ovo se odnosi na predodređenu milost pohranjenu u Muḥammedu -sallallahu 'alejhi ve sellem-.

[10:3] ...[On] upravlja određenjima (judebbirul emr)...

Sehl kaže:

Samo On određuje svako određenje, i bira za roba ono što je najbolje za njega. Tako je Allahov izbor za njega je bolji od onoga što bi on odabrao za sebe.

Upitali su Sehla na samrtnoj postelji: 'U kakve ćefine bi volio da budeš umotan, gdje bi želio da budeš ukopan i koga bi volio da ti predvodi dženaze namaz?' On je odgovorio:

Ja sam krenuo na put upravljanjem mog života i vječnog života, ali sam saznao da nemam potrebe da se time bavim zbog primordijalnog uređenja (*sābik tedbīr*) koje je Allah Uzvišeni obavio za Njegova roba.

[10:12] Ako tegoba dotakne insana , on Nas preklinje, bilo na svojoj strani ležeći, sjedeći ili stojeći...

Sehl kaže:

Molba (*du 'ā'*) jeste oslobađanje sebe (*tabarrī*) od svega mimo Njega, Uzvišenog.

[Ebu Irfan: Obratite pažnju na činjenicu da se insan ovdje spominje u kontekstu i rasporedu suprotnom od onoga kojim se spominje u suri Ali Imran 191, gdje se spominje kao 'oni koji spominju (zikre) Allaha stojeći, sjedeći i na svojim stranama ležeći.'

Stupanj ili radije stanje ležanja se inače odnosi na neufs pa se uočava Allahova mudrost u ovakvom pristupanju opisivanja insana u nemarnosti i insana u bogobojažnosti, a to da bi Njegovi iz takvih Njegova pristupa izvukli što više pouke. Interesantno je uočiti da u ovom ajetu Allah koristi riječ jednine za stranu insana (li džembihî) , dok u ajetu sure Ali Imran koristi za spominjanje bogobojažnog (muzakira) množinu odnosno strane insana (džunubihim).

Nemarnost prema Allahu inače donosi čovjeku raznorazne tegobe i belaje jer je čovjek svojom nemarnošću (gaflih) upravo nemaran prema samom sebi. A pogledajte kada čovjek zanemari sebe kako se postepeno upropasti. Pošto je Allah Uzvišeni, izvor i podrška (El-Hajjul Kajjum) insanskom bitku i uspjehu, ako se pak insan opredjeli za nemarnost prema Njemu samim tim je sebi automatski odabrao propast na svim svjetovima.

Ovim ne želimo reći da bogobojažni nemaju tegoba u životu ali ih njihova bogobojažnost u spominjanju Allaha (zikrullah) štiti od štetnih uticaja tih sudbinski određenih tegoba kroz koje svaki insan na ovome svijetu prolazi. Predaja kaže manje više, 'Nema ništa efikasnije u zaštiti od kaburske patnje od spominjanja Allaha (zirkullah).'

Da nas Allah Samilosni sačuva od takve sudbine i vlastitog odabiranja odredbi (judebbirul emr).]

[10:22] ... Onda se mole Allahu, iskreno Mu vjeru ispovjedajući...

Sehl kaže:

Iskrenost (*ihlās*) jeste svjedočenje (*mušāheda*). Život srca je u dvjema stvarima: u njegovom korijenu (*aṣl*) to je vjerovanje (*īmān*), a u njegovj grani (*far* °) to je iskrenost. Iskrenost je stvar ogromne važnosti i onaj ko je posjeduje se plaši da mu neće trajati do smrti, jer djela se mjere [sude] po onome koje dođe zadnje – *Obožavajte svog Gospodara, dok vam ne dođe ubjeđenost* [15:99].(prm. prv. Tj, dok vam ne dođe smrt.)

[10:25] Allah poziva Mjestu Mira (Darus Selam), i On koga hoće upućuje na pravi put.

Sehl kaže:

Poziv (*da'wa*) jeste univerzalna (*'amma*), ali je uputa (*hidāja*) odabrana (*hāṣṣa*) [za određeni broj], I On veže Njegovu uputu nazad do Njegova htijenja (*mašī'a*), to bijavši šta je Allah Uzvišeni predodredio (*sābikat el-kader*).

[10:58] Reci: 'U blagodati Allahovoj, i Njegovoj milosti, u tome neka uživaju ...'

Tj, u vjerovanju Njegova jedinstva i Njegova Poslanika Muḥammeda –sallallahu 'alejhi ve sellem, kao što On i kaže: *Mi te nismo poslali osim kao milost svjetovima* [21:107].

[10:62] Nesumnjivo, uistinu za Allahove štichenike, nema straha niti žalosti.

Sehl kaže:

Oni su oni koje je Allahov Vjerovjsnik –sallallahu 'alejhi ve sellem opisao, rekavši, 'Kad ih ugledate, sjetite se Allaha.'³ Oni su oni koji izgaraju na Allahovom putu, koji pretiču druge na njihovom [putovanju] prema Njemu, i čije djelovanje je trajno u skladu (*muwāfeka*).⁴ *Oni su istinski vjernici* [8:4].

Sehl kaže:

Svo dobro se skupilo u četiri stvari, i kroz njih su oni [vjernici] postali 'Zamjenici' (*ebdāl*):⁵ a to su prazan stomak, povučенost od ljudi, bdijenje noću, i šutnja.

Upitali su ga zašto se Zamjenici (*ebdāl*) nazivaju Zamjenicima. On je odgovorio:

To je zato što oni zamjenjuju njihova duhovna stanja (*aḥwāl*) [jedno s drugim]. Oni su podvrgli svoja tijela sili (*ḥīl*) unutar njihovih tajni (*esrār*).⁶ Onda se oni kreću iz stanja (*ḥāl*) u stanje, i iz znanja (*'ilm*) u znanje, tako da im se trajno povećava znanje između njih i njihova Gospodara.

Upitali su ga, 'Ko je odličniji, Stubovi (*ewtādi*) ili Zamjenici (*ebdāli*)?' On je odgovorio, 'Stubovi'.

Onda su ga upitali, 'Kako to?' On je odgovorio:

To je zato što su Stubovi već pristigli i njihovi principi (*erkān*) su dobro uspostavljeni, dočim se Zamjenici kreću iz stanja u stanje.

[Na ovu temu] Sehl je takođe rekao:

Ja sam se susreo sa hiljadu i pet stotina istinitih [Allahovih robova] (*ṣiddīkun*) među kojima je bilo četrdeset Zamjenika (*ebdāl*) i sedam Stubova (*ewtād*), i ja sam uvidio da je njihov put (*tarīka*) i metod (*mezheb*) isti koji i ja slijedim.

Štaviše, on je običavao kazati, 'Ja sam dokaz Allahov (*ḥudždžet Allāh*) protiv vas posebno i protiv ostalog naroda uopšteno.'

Bio je [Sehlov] put i njegovo ponašanje da bude pun zahvalnosti i trajno u spominjanju Allaha [zikrullah]. Takođe je redovno praktikovao šutnju i meditaciju (murakaba). Malo bi raspravljao i bio je milosrdnog duha. Vodio je ljude njegovim dobrim karakterom, milošću i samilošću prema njima, i nudeći im korisne savjete. On se držao čvrsto principa (*aṣl*) [od vjere] dok je sprovodio u praksu [pravila] koja su izvedena iz nje (*far*). Uistinu Allah je napunio njegovo srce svjetlošću, i ukrasio njegov govor sa mudrošću. On je bio od najboljih Zamjenika, i ako ga uvrstimo među Stubove on im je bio Osovina (*kuṭb*) oko kojeg se mlinski kamen [svijeta] obrće.⁷ Nadalje, da nije činjenice da se niko ne može vrijednovati sa Drugovima ubog njihova druženja i svjedočenja [sa Poslanikom], onda bi se moglo reći da je on bio jedan od njih. On je živio hvale vrijedan život i preselio na bolji svijet kao stranac u Basri, Allahova milost neka je njemu.

Bio je jedan čovjek koji se družio sa Sehлом po imenu 'Abd el-Raḥmān b. Aḥmed.⁸ Jednog dana on je rekao Sehlu, 'O Ebū Muḥammed! Nekada kada uzimam abdest za namaz te voda poteče između mojih prstiju ona se pretvori u šipke od zlata i srebra.' Onda mu je Sehl rekao:

O moj mili druže, zar ne znaš da kad beba plače njoj se dadnu zvečke da je se zabavi? Pa onda dobro razmotri šta On to radi.⁹

On je rekao da je u svojoj kući imao sobu koje je nazvao sobom za zvijeri grabljivice. Zvijeri bi se primakle Sehlu, i on bi ih upustio u tu sobu, ponudio bi im gostoprimstvo i nekog mesa, i onda bi ih pustio na slobodu.¹⁰

Footnote:

3 Ibn Ḥanbel, *el-Musnad*, vol. 6, p. 459; Tirmizī, *Nawādir al-uṣūl*, vol. 4, pp. 80, 86.

4 Tj, u skladu sa Allahovom voljom.

5 Prema Sufijskoj tradiciji, *ebdāl* ili *budelā'* (mn. od *bedel* što doslovce znači 'zamjenik'), sačinjavaju jedan stupanj ili rang u duhovnoj hijerarhiji evlija ili mistika nakon vremena Poslanika –sallallahu 'alejhi ve sellem. Za njih se govori da su nepoznati većini vjernika, ali da posjeduju snažan uticaj u očuvanju poredka u kosmosu. Sufijska literatura se razlikuje povodom kako rangova tako i broja unutar tih rangova koji sačinjavaju tu hijerarhiju, ali jedna predstava na kojoj su se uopšteno složili izgleda ovako: na vrh hijerarhije se nalazi jedan 'Os' ili 'Stub' (*kuṭb*), takođe poznat kao 'Pomoćnik' (*gaws*), koji je *axis mundi* odnosno kosmička osovina ili duhovni 'stub' kosmosa; nakon Stuba dolaze dvojica 'Predvodnika' ili 'Asistenta' (*imāmān*); ispod njih dolaze petorica 'Stabilnih' (*ewtād*) ili 'Stubova' ili 'Poštovanih' (*'umud*); onda dolazi sedam 'Neuporedivih' (*efrād*); onda Zamjenici (*ebdāl*); i tako naniže do desetog ranga sveukupno. Inače Zamjenici ponaosob su spomenuti u nekoliko *ḥadīsa*, koje možete naći u: Ibn Ḥanbel, *el-Musned* (Kairo, 1895), vol 1, p. 112; and Tirmizī, *Nawādir el-uṣūl*, vol. 1, p. 165; vol. 2, p. 103. Za diskusiju o ovoj

hijerarhiji vidi, I. Goldziher, 'Abdāl,' *El2*, vol. i, p. 94, and J. Chabbi, 'Abdāl' *Elr*, vol. iii, pp. 173–4. Stubovi tj. evtadi se takođe spominju u Tusterijevom komentaru na ajet 7:33, iznad.

6 Tj, čitajući *ahredžū abdānehum 'alā'l-ḥīl* (MSS Z515, f. 54b, F638, f. 26a and F3488, f. 227b) umjesto 'an el-ḥīl, koja se nalazi u tiskanoj ediciji. *Tefsīr el-Tusterī* 90

7 O *kuṭbu vidi* n. 5 iznad.

8 Böwering identifikuje ovu osobu kao 'Abd er-Raḥmān b. Aḥmed el-Merwazī, koji je navodno bio jedan od trojice intimnih Tusterijevih učenika. Vidi *Mistična Vizija*, str 84.

9 Na šta se vjerovatno misli je to da se učenik ne treba zapanjivati ovakvim pojavama, nego da to vidi distrakcijom kao što je zvečka distrakcija bebi. Tako se učenik mora skoncentrisati na obavljanje abdesta, a ne neuobičajenim izgledom vode kojom se abdesti. Mi smo pretpostavili da je actor ovoga djela Allah, pošto je ovo mogao biti test od Njega, primjer božanske zamke (*makr*). Vidi iznad str. 20, n. 47 i 3:8.

10 Povodom Sehlovog odnosa sa divljim zvijerima, vidi IT, str. xx. Vidi takođe Tusterijev komentar na 45:13, u vezi Šejbānovog druženja sa lavom i vukom. Među drugim Sufijama, Ebū el-Ḥasan el-Harkānī je čuven po tome da je koristio lava kao noseću životinju te zmiје kao užad. Vidi 'Aṭṭār, *Teškiret el-ewlija*', str. 667–8, i Christiane Tortel, *Paroles d'un Soufie: Ebū'l-Ḥasan Kharaqānī* (Paris, 1998), str. 86–7.

Tefsir Tusteri

Surah Hud

[11:23] ...i ponizili se pred njihovim Gospodarom...

Tj, njihova srca su se ponizila pred njihovim Gospodarom, to bijavši [indikacija] strahopoštovanja (hašija). Tako je poniznost njena spoljašnja [manifestacija] a strahopoštovanje njeno nutarnje stanje upravo kako je Vjerovjesnik -sallallahu alejhi ve sellem- rekao, 'Da je njegovo srce postalo ponizno njegovi tjelesni organi bi se pokorili.'⁵

Prenosi se od Musa -alejhi selam- da je jednom kritikovao Sinove Israila, te je u tom čovjek među njima rastrgao svoju košulju. Onda je Allah Uzvišeni, objavio Musau da mu kaže u Njegovo Ime, 'Ne trgaj svoju odjeću za Mene; nego potrgaj svoje srce za Mene!'

[Ebu Irfan: Kao što odjeća pokriva ljudsko tijelo tako i nefs (ego) pokriva ljudsko srce. Pa se iskrenom ukazuje tim riječima da pocijepa nefsansku perdu sa srca pa da napokon progleda iskrenošću. Allah se traži kroz srce pa vjernik treba rastrgati nefsansku koprenu sa njega upornim zikrullahom...a Mi smo mu bliži od srčane aorte (min hablil varid) Sura Kaf-16]

[11:40] ...i voda iz furune potekla...6

To je bila furuna od kamena, koja je prvo pripadala Ademu pa onda predata Nuhu, i Allah je dao da iz nje poteče voda kao znak Njegove kazne.⁷ Dočim, On je učinio da vrela poteku iz srca Muhammeda -sallallahu alejhi ve sellem- sa svjetlima znanja raznih vrsta kao znak milosti za njegov ummet, zato što je njega Allah počastio sa ovom počasti. Jer su svjetla poslanika -alejhimus selam- od svjetla Muhammeda -sallallahu alejhi ve sellem-, svjetlo nebeskog carstva je od njegovog svjetla i svjetlo ovoga svijeta i Ahireta je od njegovog svjetla.⁸ Ko god istinski želi Allahovu ljubav mora njega slijediti. Allah je rekao Njegovom Poslaniku -sallallahu alejhi ve sellem-: Reci: 'Ako vi volite Allaha, mene slijedite, pa će i vas Allah voljeti' [3:31]. Tako je On učinio da se ljubav [sastoji] u slijedenju Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem-, te je učinio Svoju ljubav kao nagradu Njegovim robovima koji slijede Poslanika -sallallahu alejhi ve sellem-, što je inače najviša počast (a' lā el-kerāma).

Prenosi se od Ebū Mūsā el-Aš'arije da je rekao: 'Dok smo bili sa Allahovim Poslanikom -sallallahu alejhi ve sellem-, on nam se primakao i okrenuo svoje lice prema nama kao da nam je htio nešto kazati. Onda se spustio na sedždu a mi smo za njim se spustili na sedždu i tako smo ostali od jutra do podne, toliko da su neki od nas osjetili ukus zemlje kroz naše noseve pa smo rekli, "Allahov Poslanik je preselio." Ali je on onda podigao glavu i rekao, "Allahu Ekber!", pa smo i mi rekli, "Allahu Ekber!". Onda mu je neko rekao, "O Allahov Poslaniče, mi smo pomislili da si preselio i ako se to desilo bilo nam je svejedno ako bi se nebo na nas srušilo." On je rekao, "Moji mili, Melek Džibril -alejhi selam- je došao i rekao mi, 'O Muḥammede, tvoj Gospodar te selami i daje ti da biraš između ulaska trećine tvog ummeta u Džennet i prava na zauzimanje.' Pošto sam se nadao više od trećine, ja sam odabrao zauzimanje (šefat) pa se on uzdigao i ja sam se okrenuo prema vama da vas obavjestim o tome, ali se on tada ponovo vratio meni i rekao, 'Tvoj Gospodar te selami i daje ti da biraš između ulaska dvije trećine ummeta u Džennet ili prava na zauzimanje.' Pošto sam se nadao više od dvije trećine ja sam opet odabrao zauzimanje. Onda se on uzdigao opet a ja sam htio da vas obavjestim o tome, ali je on opet došao i rekao mi, 'O Muḥammede, uistinu tvoj Gospodar ti je podario zauzimanje za dvije trećine [tvog ummeta] ali nije odgovorio na tvoju molbu za ostalu trećinu.' Nakon ove vijesti ja sam obavio sedždu zahvalnosti Allahu Uzvišenom, za ono što mi je On podario.'"⁹

Sehl kaže:

Aspiracije (himam) sufija dostignu velove, gdje zastanu i kucaju te im se daruje ulazak. Oni uđu i nazovu selam, na koji On uzvratu darovanjem Njegove podrške njima (ta'jīd), i [lista] njihovog izuzimanja se napiše na papiru. Dočim, aspiracije poslanika -alejhimus selam- kruže oko Arša ukrašene svjetlima. Njihovi rangovi su uzdignuti i oni su povezani sa Neodoljivim (el-Džebbār) koji izbriše njihove vlastite udjele (ḥuḏūz),¹⁰ odstrani njihovu volju i učini ih ekskluzivno Njegovim.

On je takođe rekao:

Najviši rangovi istinitih (šiddīkūn) su početna stanja poslanika -alejhimus selam-, a uistinu naš Poslanik je obožavao Allaha Uzvišenog u stanjima (aḥwāl) svih poslanika. Štaviše, nema lista među listovima Rajskih drveća a da na njemu nije ugravirano ime Muḥammed -sallallahu alejhi ve sellem. Sa njim su sve stvari otpočele i sa njim je Allah sve njih dovršio, i tako je nazvan Pečatom Poslanika (Hetemul Enbijja).

*Preveo sa Engleskog:
Jasmin Zjajo (Ebu Irfan el-Bosnevi)
2012/1433*